

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Ludvíka Davida o ústavní stížnosti stěžovatelky **Ing. P. F.**, zastoupené Mgr. Rudolfem Axmannem, advokátem, se sídlem Mírové náměstí 157/30, Litoměřice, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 1200/2018-40 ze dne 17. 10. 2018, usnesení Krajského soudu v Ostravě č. j. 7 To 92/2018-850 ze dne 15. 6. 2018 a rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku č. j. 3 T 59/2016-723 ze dne 17. 1. 2018, za účasti Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Ostravě a Okresního soudu ve Frýdku-Místku jako účastníků řízení a Nejvyššího státního zastupitelství, Krajského státního zastupitelství v Ostravě a Okresního státního zastupitelství ve Frýdku-Místku jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 3 Tdo 1200/2018-40 ze dne 17. 10. 2018, usnesením Krajského soudu v Ostravě č. j. 7 To 92/2018-850 ze dne 15. 6. 2018 a rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku č. j. 3 T 59/2016-723 ze dne 17. 1. 2018 byla porušena zásada subsidiarity trestní represe, a tím i čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Stěžovatelka se svou ústavní stížností domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí Okresního soudu ve Frýdku-Místku, Krajského soudu v Ostravě a Nejvyššího soudu, jimiž mělo být zasaženo do jejích ústavně garantovaných práv, a to práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“), zásady rovnosti účastníků řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny a práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny.

2. Stěžovatelka byla napadeným rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku uznána vinnou ze spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Za tento a za sbíhající se zločin křivého obvinění podle § 345 odst. 1, odst. 3 písm. c), písm. e) trestního zákoníku, pro který byla odsouzena rozsudkem téhož soudu č. j. 3 T 277/2013-1431 ze dne 29. 3. 2017, byl stěžovatelce uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání dvou let a šesti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu tří let; okresní soud současně dle § 43 odst. 2 trestního zákoníku zrušil výrok o trestu z uvedeného rozsudku sp. zn. 3 T 277/2013, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

3. Skutek, pro který byla stěžovatelka okresním soudem odsouzena, spočíval stručněji řečeno v tom, že v lednu 2015 v místě svého tehdejšího bydliště v Praze prostřednictvím internetu na portále <http://www.firmy.cz> úmyslně zveřejnila jako recenzi k advokátní kanceláři Mgr. et Mgr. Z. V. text ve znění: „Naprostě neseriózní jednání. Otřesná zkušenost. Spojil se s protistranou a chtěl stáhnout mou soudní žalobu. Musela jsem okamžitě vypovědět svou plnou moc. Podala jsem na něj žalobu k soudu ohledně vrácení zálohy. Neprovedl jediný právní úkon, přesto shrábnul mých 18 tis. Kč jako zálohu. Čeká mne s Mgr. V. bohužel soud. Nejsem Mikuláš a záloha za zastupování nebyla darem.“, a to přesto, že si byla vědoma, že tvrzení „neprovedl jediný právní úkon“ není pravdivé, neboť dne 10. 10. 2014 jí bylo doručeno vyúčtování skončeného právního zastoupení Mgr. V., včetně výčtu provedených právních úkonů, z něhož vyplývá, že Mgr. V. pro stěžovatelku provedl sedm různých úkonů právní služby; přitom v období od 31. 1. 2015 do 20. 10. 2015 byl detail odkazu advokátní kanceláře s uvedenou recenzí shlédnut uživateli internetu 549krát, z toho 177krát došlo k prokliknutí uživateli na internetu přímo na stránky advokátní kanceláře poškozeného a nepravdivá tvrzení „spojil se s protistranou a neprovedl jediný právní úkon“ jsou v kontextu s dalšími informacemi v recenzi vzhledem ke způsobu zveřejnění a rozsahu zobrazení způsobily značnou měrou ohrozit vážnost advokáta Mgr. V. u spoluobčanů a poškodit jej v zaměstnání.

4. Z vyžádaného trestního spisu dále vyplývá, že stěžovatelka se na poškozeného advokáta obrátila v roce 2014, protože potřebovala právní zastoupení v řízení u Okresního soudu ve Frýdku-Místku o zrušení věcného břemene. Stěžovatelka s advokátem uzavřela smlouvu o právním zastoupení; smlouva stanovila smluvní odměnu advokáta a stěžovatelka uhradila zálohu ve výši 18 150 Kč. Jelikož uvedený advokát podle jejího názoru adekvátně neplnil její pokyny a náležitě nehájil její práva, vypověděla mu stěžovatelka v září 2014 plnou moc a současně jej vyzvala k vrácení poskytnuté zálohy. V návaznosti na to jí advokát vystavil fakturu na částku 18 150 Kč za provedené úkony právní služby. Stěžovatelka posléze (v únoru 2015) zahájila proti advokátovi řízení o zaplacení částky 18 150 Kč s příslušenstvím, ve kterém požadovala vrácení zálohy. Okresní soud ve Frýdku-Místku rozsudkem č. j. 10 C 35/2015-231 ze dne 3. 12. 2015 rozhodl tak, že uvedený advokát byl povinen stěžovatelce zaplatit částku 96,80 Kč, která činila přeplatek ze zálohy, a ve zbytku žalobu zamítl, neboť vzal za prokázané, že advokát poskytl stěžovatelce právní služby, za něž mu příslušela odměna ve výši 18 053,20 Kč (toto rozhodnutí bylo posléze potvrzeno Krajským soudem v Ostravě). Poškozený advokát po podání trestního oznámení v únoru 2015 rovněž požádal provozovatele dotčeného portálu [firmy.cz](http://www.firmy.cz) o smazání stěžovatelčiny recenze, čemuž provozovatel portálu bezprostředně nevyhověl (bez prokázání podvodnosti či neplatnosti recenze), ale opakovaně advokátovi doporučil na recenzi reagovat přímo a situaci pro další uživatele objasnit. Advokát poté ukončil využívání placených služeb provozovatele (přednostního zobrazování). V trestním řízení nejdříve uplatnil nárok na náhradu nemajetkové újmy, posléze se rozhodl tento nárok neuplatňovat s tím, že pro stěžovatelku snad bude dostatečným ponaučením její účast u hlavního líčení a celé trestní stíhání.

5. V ústavní stížnosti napadeném rozhodnutí okresní soud shledal, že v dané věci nevznikají jakékoliv pochybnosti ohledně podstaty skutku a ani o skutečnosti, že stěžovatelka je autorkou zmíněné recenze; stěžovatelka existenci i své autorství této recenze sama připouští, její autorství pak vyplývá i ze sdělených údajů zřizovatele e-mailové schránky, která je spojena s uživatelem (označeným e-mailovou adresou),

který recenzi napsal. Z provedeného dokazování jednoznačně vyplynulo, že skutečnosti uvedené v předmětné recenzi neodpovídají realitě a jedná se o údaje nepravdivé, zejména co se týče tvrzení „neprovedl jediný právní úkon“ a „spojil se s protistranou“. Na základě výpovědi poškozeného advokáta i výpovědí svědků, s nimiž se měl advokát údajně spojit v řízení vedeném v civilní věci stěžovatelky, a na základě četných listinných důkazů okresní soud jednoznačně dovodil, že se advokát v době, kdy byl právním zástupcem stěžovatelky, s příslušnou protistranou ani s jejími právními zástupci nikdy nespojil; opačné tvrzení stěžovatelky je tedy podle okresního soudu zcela evidentně lživé a neodpovídající. Obdobná je situace v případě tvrzení, že advokát neprovedl jediný právní úkon, jak okresní soud usoudil nejen z potvrzení poškozeného advokáta, ale zejména z listinného materiálu a v konečném důsledku též z výpovědi stěžovatelky, která některé úkony sama připustila; stěžovatelka tak podle názoru okresního soudu konstruuje závěry o tom, že pro ni advokát nečinil žádné úkony a vůbec ji nezastupoval, proto, že právní zastoupení nebylo podle jejích představ a v souladu s jejím laickým právním názorem. Okresní soud se v tomto ohledu ztotožnil s argumentací tamějšího soudu a soudů vyšších instancí ve shora nastíněném řízení vedeném pod sp. zn. 10 C 35/2010, v němž se stěžovatelka na advokátovi domáhala vrácení zaplacené zálohy za právní zastoupení.

6. Okresní soud dále shledal, že předmětná recenze byla zveřejněna na portálu velmi silně navštěvovaném a je zřejmé, že při zohlednění obsahu recenze, způsobu jejího zveřejnění a rozsahu jejího zobrazení byla způsobilá značnou měrou ohrozit vážnost advokáta u spoluobčanů a poškodit jej v zaměstnání. Přestože recenzi nelze vyhodnotit jako jedinou příčinu poklesu počtu případů, které advokátní kancelář řešila, vliv na pokles vyřizované agendy předpokládat lze; tento závěr podporuje i výpověď svědka, pro něhož zmíněná recenze hrála roli a byla jedním z faktorů, proč se rozhodl užíti spolupráci s advokátem nezahájit. Trestný čin pomluvy je mimoto přečinem ohrožovacím, a aby došlo k naplnění skutkové podstaty, následek nemusí nastat; zde tedy stačí, že informace prezentované recenzí byly způsobilé značnou měrou ohrozit vážnost dotčeného advokáta, o čemž nelze pochybovat. Při úvahách o druhu a výměře trestu pak okresní soud dospěl k závěru, že došlo k výraznému porušení zájmu společnosti na ochraně cti a dobré pověsti člověka před pomluvou, tudíž ve stěžovatelčině případě nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, naopak je nutno dovodit trestní odpovědnost stěžovatelky. Do výše trestu soud okresní soud promítl polehčující i přitěžující okolnosti a souhrnný trest stěžovatelce nakonec uložil při dolní hranici zákonné trestní sazby.

7. Proti rozsudku okresního soudu podala stěžovatelka odvolání, které Krajský soud v Ostravě usnesením č. j. 7 To 92/2018-850 ze dne 15. 6. 2018 zamítl. Ve vztahu k výroku o vině krajský soud shledal, že okresní soud provedl všechny potřebné a pro posouzení věci nezbytné důkazy, které posléze odpovídajícím způsobem v souladu s trestním řádem vyhodnotil; přitom vyložil, které skutečnosti vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se při jejich hodnocení řídil. Okresnímu soudu rovněž nelze vytýkat, že by některý významný důkaz či závažnou okolnost pominul; mimoto u hlavního líčení před skončením dokazování strany uvedly, že důkazní návrhy ve věci nemají. Odvolací soud pochybení neshledal ani ve výroku o trestu, neboť okresní soud hodnotil všechny skutečnosti rozhodné z hledisek uvedených v trestním zákoníku, zabýval se osobou stěžovatelky i dalšími právně relevantními okolnostmi; uložený výchovný trest nelze považovat za trest nepřiměřený.

8. Stěžovatelka poté podala dovolání, které Nejvyšší soud usnesením č. j. 3 Tdo 1200/2018-40 ze dne 17. 10. 2018 odmítl jako zjevně neopodstatněné. Nejvyšší soud neshledal extrémní rozpor mezi skutkovým stavem zjištěným soudy a provedenými důkazy; skutkový stav nebyl v projednávaném případě zjišťován povrchně a výsledek řízení není projevem nepřipustné libovůle; soudy nevybočily při hodnocení důkazů jednotlivě i v jejich souhrnu ze zákonného rámce. Řádně prokázána byla i jednání a zavinění stěžovatelky. Nejvyšší soud nepřisvědčil ani námitce porušení principu *ultima ratio*. Jednáním stěžovatelky došlo k výraznému porušení zájmu společnosti a dobré pověsti člověka před pomluvou, navíc se stěžovatelčiny nepravdivé údaje týkaly samotné podstaty činnosti poškozeného a byly schopny ohrozit u stávajících klientů jejich nezbytný vztah důvěry k poškozenému i odradit potenciální klienty, prokázána byla i korelace mezi zveřejněnými nepravdivými údaji a dramatickým poklesem nových klientů poškozeného v následujícím období.

9. Ještě v průběhu prvoinstančního řízení vznesla stěžovatelka námitku místní nepřislušnosti, se kterou se vypořádal Nejvyšší soud v usnesení č. j. 7 Td 46/2016-10 ze dne 5. 10. 2016 tak, že k projednání věci je příslušný Okresní soud ve Frýdku-Místku. Podle § 18 odst. 1 trestního řádu koná řízení soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Za místo spáchání trestného činu je třeba obecně považovat místo, kde došlo k jednání pachatele naplňujícímu objektivní stránku trestného činu, i místo, kde nastal nebo měl nastat následek trestného činu. Byla-li podána obžaloba u soudu, v jehož obvodu se nachází kterákoliv z těchto míst, stává se tento soud místně příslušným k projednání věci bez ohledu na to, že místně příslušným by podle uvedených hledisek mohl být i jiný soud. Z výpovědi poškozeného je zřejmé, že se o předmětné recenzi dozvěděl na základě sdělení svého klienta, který recenzi na internetu našel, ve své advokátní kanceláři ve Frýdku-Místku, kde si pak poškozený sám tuto recenzi našel na internetu; k jednání stěžovatelky tak došlo mimo jiné ve Frýdku-Místku, tedy v obvodu Okresního soudu ve Frýdku-Místku.

II. Argumentace účastníků a vedlejších účastníků

10. Stěžovatelka má za to, že obecné soudy v dané věci rozhodly nesprávně a porušily její ústavně zaručená práva.

11. Stěžovatelka předně namítá, že ve věci rozhodoval místně nepřislušný soud. Jak je zřejmé ze samotného skutku, trestného jednání se stěžovatelka měla dopustit ve svém domě v Praze 6. Podle § 18 odst. 1 trestního řádu řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán; místně příslušným zde tedy byl Obvodní soud pro Prahu 6, a pakliže rozhodoval o věci Okresní soud pro Frýdek-Místek, bylo porušeno právo stěžovatelky na zákonného soudce.

12. Stěžovatelka dále kritizuje, že skutkový stav věci byl zjištěn neúplně a současně byl obecnými soudy nesprávně hodnocen. Nesouhlasí s hodnocením své výpovědi jako vnitřně rozporné a nelogické. Má za to, že soudy dostatečně neprokázaly, že by předmětnou recenzi napsala právě ona, nebylo dostatečně identifikováno zařízení, z něhož byla recenze učiněna, nebyla zajištěna celková recenze ani zjištěno, kdy a kým

byla odstraněna. K subjektivní stránce přečinu stěžovatelka uvádí, že má právo mít vlastní názor a vyjadřovat jej tak, jak záležitost vnímá, přičemž v dané věci se cítila subjektivně ohrožena na svých právech, a bylo nezákonné, aby soud prvního stupně dotvářel její myšlenkové vnímání. Recenze může být i kritická, ba i částečně nepravdivá, není-li dán „zlý“ úmysl; nadto advokát je svým způsobem osobou veřejně známou. V trestním řízení rovněž nebyla prověřena obhajoba stěžovatelky, že se jí kdosi „naboural“ do e-mailové schránky. V dané věci tak celkově nebyl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Závěrem stěžovatelka vyjadřuje své přesvědčení, že kriminalizace její osoby vychází z toho, že v minulosti odmítla dát neznámé osobě úplatek.

13. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili účastníci řízení a vedlejší účastníci řízení.

14. Okresní soud má za to, že ústavně zaručená práva stěžovatelky nebyla porušena, přičemž argumentace obsažená ve stížnosti je z velké části opakováním jejích námitek ke skutkovým zjištěním, a proto odkazuje na odůvodnění rozsudku.

15. Krajský soud toliko odkazuje na obsah odůvodnění svého usnesení.

16. Nejvyšší soud k důvodům, které vedly k závěru o trestní odpovědnosti stěžovatelky, odkazuje na odůvodnění svého usnesení a v podrobnostech pak na rozhodnutí soudů nižších stupňů. K námitce stěžovatelky, že její trestní stíhání vychází z toho, že v roce 2013 odmítla dát neznámé osobě úplatek, Nejvyšší soud odkazuje též na své rozhodnutí ve věci sp. zn. 3 Tdo 725/2018 ze dne 18. 7. 2019, které Ústavní soud přezkoumal v usnesení sp. zn. IV. ÚS 3446/18 ze dne 5. 2. 2019.

17. Okresní státní zastupitelství ve Frýdku-Místku má za to, že na argumenty stěžovatelky již bylo reagováno v odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu; k otázce místní příslušnosti pak poukazuje na usnesení Nejvyššího soudu č. j. 7 Td 46/2016-10 ze dne 5. 10. 2016.

18. Krajské státní zastupitelství v Ostravě se zcela ztotožňuje s usnesením krajského soudu.

19. Nejvyšší státní zastupitelství plně odkazuje na své stanovisko v řízení před Nejvyšším soudem, v němž stěžovatelka uplatnila totožnou argumentaci jako v ústavní stížnosti.

III. Hodnocení Ústavního soudu

20. Ústavní soud zvážil obsah ústavní stížnosti, napadených rozhodnutí a shora rekapitulovaných vyjádření, jakož i vyžádaného spisu Okresního soudu ve Frýdku-Místku sp. zn. 3 T 59/2016 a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

21. S ohledem na stížnostní námítky Ústavní soud připomíná, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti, nikoliv „běžné“ zákonnosti (čl. 83 Ústavy). Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, není povolán k přezkumu správnosti aplikace

podústavního práva a do rozhodovací činnosti obecných soudů může zasáhnout jen tehdy, shledá-li současně porušení základního práva nebo svobody.

22. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti z velké části zpochybňuje závěry obecných soudů ohledně skutkového stavu a hodnocení důkazů, nesouhlasí ani s právním posouzením obecných soudů; je zřejmé, že stěžovatelka nepovažuje své jednání spočívající v napsání předmětné recenze za trestné, neboť se domnívá, že má právo vyjádřit svůj názor. Celou věc nadto podle stěžovatelky v prvním stupni rozhodoval místně nepřislušný soud. Ústavní soud neshledal opodstatněnými stěžovatelčiny námitky vůči skutkovým zjištěním a hodnocení důkazů ani ohledně místní nepřislušnosti Okresního soudu ve Frýdku-Místku; k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky však došlo nerespektováním zásady subsidiarity trestní represe, tedy principu *ultima ratio* při posuzování trestní odpovědnosti stěžovatelky.

23. Co se týče námitky místní nepřislušnosti okresního soudu, ta byla podrobně zkoumána a vypořádána již v průběhu řízení před obecnými soudy, v usnesení Nejvyššího soudu. Ústavní soud přitom připomíná, že mu nepřisluší hodnotit správnost tohoto posouzení obecných soudů, nýbrž jeho ústavní konformitu, tj. zda daný postup nenese prvky libovůle, respektive nejsou-li příslušné závěry vadné natolik, že je lze označit za „extrémní“. V projednávaném případě Ústavní soud neshledává žádné takové vybočení z mezí ústavnosti, respektive libovůli při určování rozhodujícího soudního tělesa (srov. též usnesení sp. zn. IV. ÚS 1627/19 ze dne 28. 6. 2019, bod 10; všechna rozhodnutí Ústavního soudu citovaná v tomto nálezu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Otázka místní příslušnosti okresního soudu byla přesvědčivě a celkově zcela dostatečně posouzena a vyřešena Nejvyšším soudem, který srozumitelně a přiléhavě osvětlil, proč je Okresní soud ve Frýdku-Místku v projednávaném případě soudem místně příslušným. Stěžovatelka ostatně v ústavní stížnosti pouze opakuje svou předchozí argumentaci a fakticky nijak nereaguje na přesvědčivou argumentaci Nejvyššího soudu.

24. K žádnému protiústavnímu pochybení nedošlo ani v souvislosti se zjišťováním skutkového stavu a hodnocením důkazů obecnými soudy. Ústavní soud dal ve svých rozhodnutích již mnohokrát najevo, že zásadně není oprávněn zasahovat do procesu hodnocení důkazů; důvodem k jeho zásahu v tomto ohledu je především až stav, kdy hodnocení důkazů a přijaté skutkové závěry jsou výrazem zjevného faktického omylu či logického excesu, pokud vyvozená skutková zjištění jsou v extrémním nesouladu s provedenými důkazy [srov. například nálezy sp. zn. III. ÚS 166/95 ze dne 30. 11. 1995 (N 79/4 SbNU 255) nebo usnesení sp. zn. III. ÚS 376/03 ze dne 14. 1. 2004 (U 1/32 SbNU 451)], takže výsledek dokazování se jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný. Taková situace ovšem v projednávaném případě nenastala. Ústavní soud neshledal žádné vykročení z mezí ústavnosti v procesu dokazování a ve skutkových zjištěních učiněných obecnými soudy; především v dané věci nejsou žádné pochybnosti o tom, že stěžovatelka je autorkou předmětné recenze umístěné na portálu <http://www.firmy.cz>, což ostatně sama v řízení před obecnými soudy i ve své ústavní stížnosti několikrát potvrdila, implicitně či explicitně; stejně jako je nepochybné, že dotčená recenze obsahovala nepravdivé informace ohledně postupu poškozeného advokáta. Dokazování bylo provedeno v dostatečném rozsahu; neprovedení dalších důkazních návrhů bylo řádně odůvodněno.

25. Ústavní soud tedy shledal, že ve stěžovatelských případech nejsou sporné otázky skutkové; nemůže se však ztotožnit s právním hodnocením případu, jak jej provedly obecné soudy. Ty totiž v rozporu s čl. 39 Listiny náležitě neuvážily a nezohlednily zásadu subsidiarity trestní represe, respektive princip *ultima ratio*; jednání, které je stěžovatelce vytýkáno, nemůže být považováno za trestně postižitelné.

26. Ústavní soud se ve své judikatuře již podrobně vyjádřil k principu *ultima ratio* a jeho ústavněprávním aspektům, souhrnně tak učinil například v nálezu sp. zn. II. ÚS 1152/17 ze dne 11. 6. 2018 (body 22–26). Ústavní soud respektuje, že určovat trestněprávní politiku a kvalifikovat určitý druh jednání co do formální podoby jako trestný čin přísluší zákonodárci. Je si též vědom, že trestní právo je ovládáno zásadou, že žádný trestný čin nesmí zůstat bez zákonného trestu (*nullum crimen sine poena legali*), která vyjadřuje myšlenku neodvratnosti trestního postihu v případě spáchání trestného činu. Na straně druhé, ani v trestním řízení neplatí, že spravedlnost musí zvítězit, i kdyby měl zahynout svět (*fiat iustitia, pereat mundus*). Podmínky trestnosti činu je třeba interpretovat ve světle principů a zásad trestního práva, mezi které patří i zásada subsidiarity trestní represe, respektive princip *ultima ratio*. Dle tohoto principu se prostředky trestního práva mají a musejí užívat tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu, neboť již byly vyčerpány nebo jsou zjevně neúčinné či nevhodné. Užití trestněprávního postupu, aniž by byly použity dostupné a účinné prostředky jiných právních odvětví (zejména soukromoprávní prostředky, případně sankce správní), by odporovalo zásadě subsidiarity trestní represe. Ta vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, tedy jen v případech, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní [viz též nálezy sp. zn. I. ÚS 3113/13 ze dne 29. 4. 2014 (N 72/73 SbNU 315), bod 17]. Z principu *ultima ratio* vyplývá, že nikoliv každé jednání, které se ukáže být iracionálním, nevhodným, či dokonce protiprávním, je nutně i trestným, které by mělo být potrestáno prostředky trestního práva (nálezy sp. zn. II. ÚS 698/19 ze dne 24. 9. 2019, bod 24). Trestní právo v zásadě nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu [nálezy sp. zn. I. ÚS 4/04 ze dne 23. 3. 2004 (N 42/32 SbNU 405)].

27. Zásada subsidiarity trestní represe je výslovně zakotvena i v současném trestním zákoníku, a to v jeho § 12 odst. 2. Současný trestní zákoník tak ve své podstatě stojí na formálně-materiálním pojetí trestného činu, spočívajícím v kombinaci formálního pojmu trestného činu (§ 13 odst. 1) a materiálního korektivu rozsahu trestního bezpráví jakožto normativního výrazu subsidiarity trestní represe [§ 12 odst. 2; viz též nálezy sp. zn. II. ÚS 3080/16 ze dne 23. 5. 2017 (N 86/85 SbNU 475), bod 18]. Tato zásada v aplikační praxi orgánů činných v trestním řízení, při projednávání jednotlivých trestních kauz, zabraňuje kvalifikovat konkrétní protiprávní jednání jako trestný čin, pokud nejde o případ společensky škodlivý, ve kterém nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Jako aplikační zásada se subsidiarita trestní represe uplatní zejména v případech trestněprávní kvalifikace určitého jednání, které má soukromoprávní základ, pokud bylo možno dostatečně efektivně situaci řešit pomocí právních norem jiných odvětví než trestního práva nebo pokud posuzovaný skutek vzhledem ke všem (specifickým) okolnostem případu nedosahuje ani dolní hranice společenské škodlivosti, aby jej bylo možno považovat za trestný čin. To potvrzuje i doktrína, dodávající, že „proti

jednáním porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních, resp. obchodněprávních předpisů je třeba v první řadě brojit soukromoprávními prostředky, při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní a teprve poté na posledním místě uplatnit trestněprávní prostředky“; opačný postup by byl v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe (Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2016, s. 33). Jinak řečeno, „trestněprávní řešení představuje nejzazší řešení pro zákonodárce i pro soudce, neboť trestní zákony (ale i trestní postih) se použijí až v případě, že odpovědnost uplatňovaná v rámci základního právního odvětví (např. občanskoprávní, obchodněprávní či správní) motivačně ani sankčně nepostačuje“ (Šámal, P. Trestní zákoník: komentář. I., § 1–139. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 112).

28. Takováto povaha trestního práva je ostatně i reflexí principu proporcionality, který ustálená judikatura Ústavního soudu považuje za výraz demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy. Z jeho podstaty plyne, že stát může omezovat základní práva osob jen v míře nezbytné pro dosažení účelu aplikované zákonné normy [shodně náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 227/05 ze dne 31. 7. 2006 (N 144/42 SbNU 161)]. Jestliže obecné soudy neaplikují zásadu subsidiarity trestní represe, ačkoliv skutkové okolnosti svědčí o tom, že k tomu byly splněny podmínky, je tím porušen ústavní princip *nullum crimen sine lege*, zakotvený v čl. 39 Listiny [viz např. náleží sp. zn. I. ÚS 558/01 ze dne 25. 11. 2003 (N 136/31 SbNU 205), náleží sp. zn. IV. ÚS 469/02 ze dne 29. 4. 2004 (N 61/33 SbNU 113), náleží sp. zn. II. ÚS 1098/10 ze dne 4. 8. 2010 (N 155/58 SbNU 321)]. Z čl. 39 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny a čl. 1 odst. 1 Ústavy dovedl Ústavní soud základní právo každého nebýt trestán, pokud lze účinně využít dostupných prostředků jiných právních odvětví [viz náleží sp. zn. II. ÚS 3080/16 ze dne 23. 5. 2017 (N 86/85 SbNU 475), bod 19].

29. V nyní projednávaném případě ovšem orgány činné v trestním řízení princip, že trestněprávní represí lze využít až v případě, kdy určité společensky škodlivé a ohrožující jednání nelze účinně řešit a sankcionovat v rámci jiných právních odvětví, dostatečně nezohlednily a nerespektovaly.

30. Podstata jednání stěžovatelky, které orgány činné v trestním řízení hodnotily jako trestné, spočívá v tom, že na veřejně přístupném internetovém portále zveřejnila k advokátní kanceláři poškozeného advokáta hodnocení (recenzi) obsahující – vedle dalších tvrzení (pravdivých či hodnotících) – dvě nepravdivé informace, a to že se advokát v jejím případě spojil s protistranou a že neprovedl žádný právní úkon ve věci. Podle obecných soudů byla naplněna skutková podstata přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku. Otázkou účinnosti a dostupnosti jiných, mírnějších právních prostředků v reakci na jednání stěžovatelky se obecné soudy podrobněji nezabývaly. Okresní soud se společenské škodlivosti stíhaného jednání stěžovatelky věnoval v jediné větě, a to v odstavci týkajícím se úvah o druhu a výměře trestu (tj. nikoli v rámci hodnocení viny, sic!), kde jen lakonicky konstatoval, že došlo k výraznému porušení zájmu společnosti na ochraně cti a dobré pověsti člověka před pomluvou, tudíž nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Krajský soud se pak k zásadě subsidiarity trestní represe nevyjádřil vůbec. Až Nejvyšší soud se v reakci na dovolací argumentaci stěžovatelky více zabýval otázkou, zda odsouzení stěžovatelky není v rozporu s principem *ultima ratio*, což neshledal; přitom zopakoval závěr okresního soudu o porušení zájmu společnosti a dále poukázal na míru poškození, respektive

ohrožení poškozeného advokáta – k možnosti uplatnění odpovědnosti podle jiných právních předpisů v daném případě ovšem neuvedl nic.

31. Ústavní soud zdůrazňuje, že **zásada subsidiarity trestní represe je obecnou trestní zásadou, kterou orgány činné v trestním řízení, a v poslední instanci soudy, musí mít na paměti v každém trestním řízení. Především u méně závažných trestných činů je pak třeba zvlášť pečlivě zvažovat, zda není namístě uplatnění této zásady, tedy zda je skutečně nezbytné postihovat dané protiprávní jednání jako trestné. Tato úvaha poté musí být přesvědčivě zahrnuta také do odůvodnění rozhodnutí soudu o vině trestným činem, jinak může dojít k porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny s ohledem na nedostatečnou kvalitu rozhodnutí, jímž je dotčená osoba shledána vinnou trestným činem. Uvedený požadavek platí tím více v případech, kdy je v trestním řízení stíháno jednání, jež má soukromoprávní základ (porušuje práva vyplývající ze soukromoprávních předpisů nebo jimi chráněná), a kdy se nabízí uplatnění odpovědnosti a ochrana proti tomuto jednání prostředky soukromého práva. V takových případech musí soudy odpovídajícím způsobem odůvodnit, proč ony prostředky soukromého práva nejsou v konkrétním případě dostatečné a efektivní. Pokud takové důvody nejsou dány, není uplatňování trestní odpovědnosti přípustné, ale rozporné s čl. 39 Listiny.**

32. Právě uvedené se vztahuje i na projednávaný případ. Stěžovatelčino jednání, jak bylo v řízení zjištěno (zveřejnění hodnocení obsahujícího nepravdivé údaje ohledně postupu poškozeného advokáta v právní věci stěžovatelky), lze hodnotit jako zásah do osobnosti poškozeného advokáta, především do jeho vážnosti (dobré pověsti) a cti. Na takové situace reaguje primárně občanský zákoník, který upravuje ochranu osobnosti, včetně různých prostředků nápravy, které lze využít, je-li dotčena osobnost člověka (§ 81 a násl., případně též § 2894 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů).

33. Jak již bylo shora uvedeno, Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že trestní právo zásadně nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde je především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva; a je nepřijatelné, aby tuto ochranu aktivně přebíraly orgány činné v trestním řízení, jejichž úkolem je ochrana převážně celospolečenských hodnot, nikoliv přímo konkrétních subjektivních práv jednotlivce, jež svou povahou spočívají v soukromoprávní sféře. Je nepřípustné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy, nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady vzniku trestněprávní odpovědnosti [viz nálezy sp. zn. I. ÚS 4/04 ze dne 23. 3. 2004, citovaný shora; obdobně srov. též stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2012 ze dne 30. 1. 2013, dostupné na <http://nsoud.cz/>]. Neboli, je nepřípustnou praxí, pokud se standardní civilní vztahy na úkor jednoho z jejich účastníků řeší prostředky trestního práva (nálezy sp. zn. IV. ÚS 469/02 ze dne 29. 4. 2004, citovaný shora). To se vztahuje i na zásahy do práva na ochranu osobnosti; k obraně proti nim a jejich nápravě slouží především prostředky civilního práva, a teprve pokud se v konkrétním případě jeví neúčinné s ohledem na zvlášť vysokou závažnost a společenskou škodlivost takového zásahu, je namístě uplatňovat prostředky trestního práva. Ústavní soud ve své judikatuře kritizuje tzv. hypertrofii trestní represe, kdy dochází k trestněprávnímu postihu jednání, které je možno (účinně) postihnout i soukromoprávní

cestou [srov. např. nález Ústavního soudu I. ÚS 541/10 ze dne 28. 4. 2010 (N 95/57 SbNU 247)]; a již také poukázal na to, že tzv. verbální trestné činy, včetně pomluvy, jsou typickým příkladem jednání, jehož postih by měl být v první řadě ponechán v občanskoprávní rovině (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 2548/14 ze dne 20. 8. 2014). Ostatně lze připomenout, že v minulosti bylo v České republice dokonce opakovaně diskutováno o legislativním upuštění od trestného činu pomluvy, a tyto úvahy podporuje i praxe mezinárodních lidskoprávních orgánů; podle Výboru OSN pro lidská práva by státy předně měly zvážit dekriminální pomluvy, a pokud už je používáno trestní právo, mělo by to být možné pouze v nejzávažnějších případech, s tím, že trest odnětí svobody je v těchto případech vždy nepřijatelný [viz obecný komentář Výboru pro lidská práva č. 34 k čl. 19 (svoboda myšlení a projevu), ze dne 12. 9. 2011, CCPR/C/GC/34, bod 47].

34. S touto perspektivou je třeba přistupovat i k trestnému činu pomluvy, jak je zakotven v současném trestním zákoníku, a jeho aplikaci. **Tento trestný čin by měl být vyhrazen pouze pro výjimečné případy těch nejzávažnějších jednání a zásahů do osobnostních práv (ctí a dobré pověsti jednotlivce), které nelze plně zhojit soukromoprávními prostředky, které zřetelně přesahují míru „běžných“ lží a nepravd, jež o sobě lidé šíří v běžném životě, jež nemají být sankcionovány trestním právem, jelikož účelem trestního práva není upravovat běžné pomlouvačné jednání napříč populací. To ostatně naznačuje i samotné zákonné vymezení tohoto trestného činu, zahrnující požadavek „značné míry“ ohrožení vážnosti dotčené osoby u spoluobčanů, respektive hrozící „vážné újmy“ dotčené osoby (podle § 184 odst. 1 trestního zákoníku se pomluvy dopustí ten, kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu).** **Tento požadavek je výrazem principu *ultima ratio*, tedy toho, že trestní právo má nastupovat jen v těch nejzávažnějších případech protispolečenského jednání (jen tehdy může jít o trestné činy), přitom tam, kde postačí k regulaci prostředky občanského (či i správního) práva v širším slova smyslu, jsou trestněprávní prostředky a jejich použití nepřijatelné (srov. Šámal, P. Trestní zákoník: komentář. I., § 1–139. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 116); a takto je nutno tento zákonný požadavek také vykládat a používat. Jako trestný čin pomluvy lze tak kvalifikovat a stíhat pouze takové protiprávní jednání, které nelze dostatečně napravit prostředky soukromého práva, tj. zejména prostřednictvím přiměřeného zadostiučinění (vedle zadržovacího a odstraňovacího nároku); neboli takové protiprávní jednání, při němž došlo k tak závažnému porušení (ohrožení) chráněného zájmu, které se již vymyká možnosti řešení pouze v rámci soukromého práva. To je přitom třeba hodnotit na základě všech okolností konkrétního případu, nikoli jen na základě náhledu samotného poškozeného na to, jestli by pro něj přiměřené zadostiučinění za utrpěnou újmu, vedle případného upuštění od deliktního jednání nebo odstranění jeho následku, bylo dostatečnou satisfakcí a nápravou. Naopak bude záležet mimo jiné na sféře lidského života, do níž bylo deliktním jednáním zasazeno. Úvahy o nedostatečnosti uplatnění soukromoprávní odpovědnosti a neaplikovatelnosti subsidiarity trestní represe budou namísto zejména v případech zásahů do nejintimnější osobní sféry jednotlivce či obdobně silně zraňujících zásahů, oproti zásahům v podnikatelském prostředí, působení v němž má za cíl primárně zisk, a kde tak zpravidla bude postačovat náprava poskytovaná prostředky soukromého práva.**

35. Právě uvedené potvrzuje i dosavadní praxe Ústavního soudu. Ten v minulosti nepovažoval za vybočující z ústavněprávních mezí případy, kdy jako pomluva bylo postihováno jednání spočívající například v rozšiřování smyšleného inzerátu poškozené s nabídkou erotických služeb, a prostřednictvím elektronických zpráv a letáků (viz usnesení sp. zn. III. ÚS 3909/18 ze dne 30. 7. 2019), rozšiřování nepravdivé informace o odsouzení poškozeného politika k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v zahraničí pro údajnou distribuci drog, a to výše postaveným politikům a do sdělovacích prostředků (viz usnesení sp. zn. II. ÚS 2001/19 ze dne 1. 8. 2019), či sdělování nepravdivého údaje o duševní poruše poškozené státním orgánům a její rodině (srov. usnesení sp. zn. II. ÚS 3516/14 ze dne 25. 8. 2015). Ve všech těchto případech došlo k tak závažnému zásahu do osobnosti poškozeného (zásahu způsobilému značnou měrou ohrozit vážnost poškozeného u spoluobčanů), že na něj nemohlo být efektivně reagováno občanskoprávními prostředky nápravy nabízejícími se poškozeným. Pouhým uplatněním soukromoprávní odpovědnosti za protiprávní jednání v těchto případech nemohlo být dosaženo splnění všech funkcí vyvození odpovědnosti, tj. splnění cíle reparačního (sankčního) i preventivního, bez nezbytnosti represivní funkce [srov. náleží sp. zn. III. ÚS 1148/09 ze dne 26. 7. 2012 (N 133/66 SbNU 77), bod 37].

36. V nyní projednávaném případě byla ovšem situace odlišná a jednání stěžovatelky nelze hodnotit jako natolik závažné, že by nepostačila případná reakce za použití prostředků civilního práva, a bylo nutné reagovat cestou trestního práva. Stěžovatelka na internetovém portále publikovala hodnocení k advokátní kanceláři poškozeného jako svou klientskou zkušenost s poškozeným; její hodnocení vyznívalo celkově negativně a také obsahovalo nepravdivé informace o postupu poškozeného advokáta v její právní věci. Daný portál (<https://www.firmy.cz/>) je jednou z podobných platforem v českém internetovém prostředí, kde lidé sdílejí své zkušenosti a dojmy z kontaktu či spolupráce s poskytovateli různých služeb – advokáty, lékaři, řemeslníky, organizacemi či institucemi apod.; tyto zkušenosti mohou samozřejmě variovat na celé škále od doporučujících a pozitivních po odstrašujících, mohou se vzájemně shodovat, stejně jako být rozporné. Portál je v zásadě všem a bez omezení přístupný a rovněž umožňuje reakci samotných poskytovatelů služeb k uživatelskému hodnocení, které bylo na jejich profilu zveřejněno, jak vyplývá i z projednávaného případu. Stěžovatelčino hodnocení pak sice obsahovalo nepravdivé informace, které byly způsobilé poškodit dotčeného advokáta v jeho pracovním působení; jednalo se ovšem stále o informace vztahující se k její spolupráci s poškozeným advokátem, a tedy náležející do profesní oblasti, respektive podnikatelského prostředí. Naopak stěžovatelka neuvedla žádné výrazně dehonestující nebo zraňující osobní či intimní informace. Sdělování objektivně nepravdivých a poškozujících informací o jiné osobě samozřejmě zásadně nepodléhá právní ochraně, nicméně v projednávaném případě se nepodávají žádné okolnosti svědčící o tom, že by se sporné jednání stěžovatelky vymklo mezím, v nichž působí občanské právo. Obecné soudy v tomto směru v zásadě neuvedly žádné argumenty; nedostatečnost či neúčinnost uplatnění občanskoprávních prostředků nijak nevyplývá z poukazu soudů na možnost odrazení potenciálních či stávajících klientů poškozeného advokáta vlivem hodnocení stěžovatelky. Cítil-li se poškozený zasažen na svých osobnostních právech (včetně stavovské cti či dobré pověsti) hodnocením stěžovatelky, mohl vůči ní občanskoprávní žalobou uplatnit odpovídající soukromoprávní nároky – zejména nárok odstraňovací či zápůrčí, případně i nárok na náhradu nemajetkové či majetkové újmy, vznikla-li mu nějaká. Možnost takového uplatnění občanskoprávní odpovědnosti stěžovatelky se

v daném případě, s ohledem na všechny jeho okolnosti, jeví jako zcela adekvátní, dostatečná a účinná; ne-li účinnější (z hlediska sankčního i prevenčního) než trestněprávní reakce. Skutečností, která by naopak odůvodňovala přípustnost uplatnění trestní odpovědnosti, samozřejmě nemůže být ani názor samotného poškozeného o vhodnosti či nutnosti trestního stíhání.

37. Ústavní soud tak shrnuje, že stěžovatelčino trestní stíhání a její odsouzení pro jednání popsané v napadených rozhodnutích je rozporné se zásadou subsidiarity trestní represe, respektive principem *ultima ratio*, neboť zde byly jiné právní prostředky – tj. především prostředky občanského práva – jejichž použití by bylo dostatečnou, účinnou a zcela odpovídající reakcí na jednání stěžovatelky.

38. Současně Ústavní soud – při vědomí dalších projevů stěžovatelky, jež se podávají z trestního spisu i z osobních podání stěžovatelky jemu zaslanych, a v reakci na stěžovatelčinu námitku, že má právo na vlastní názor – připomíná, že stěžovatelkou dovolávaná svoboda projevu není v demokratické společnosti bezbřehá a nelze mít za to, by paušálně umožňovala (jakékoli) veřejné sdělování dehonestujících či objektivně nepravdivých informací o druhých. Svoboda projevu sice patří mezi konstitutivní znaky demokratické pluralitní společnosti a její omezení je výjimkou, kterou je třeba interpretovat restriktivně; avšak tato svoboda nemá absolutní platnost, a je již obsahově omezena právy jiných, na předním místě pak základním právem na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochranu svého jména a dalšími právy zaručenými čl. 10 Listiny [srov. nález sp. zn. III. ÚS 359/96 ze dne 10. 7. 1997 (N 95/8 SbNU 367); nález sp. zn. I. ÚS 367/03 ze dne 15. 3. 2005 (N 57/36 SbNU 605); či usnesení sp. zn. I. ÚS 1041/17 ze dne 19. 9. 2017, bod 25]. Ani právo veřejně vyjadřovat své názory tedy není neomezené a nepožívá právní ochrany v celém svém rozsahu bez jakýchkoli právních důsledků – soukromoprávních, správněprávních či v nejzávažnějších případech i trestněprávních. V nyní projednávaném případě tak například jednání stěžovatelky sice nebylo trestně postižitelné, ale v úvahu připadalo zejména uplatnění občanskoprávní odpovědnosti, která je spojena s možností uložení občanskoprávních sankcí v případě naplnění všech zákonných podmínek.

39. S ohledem na shora uvedené Ústavní soud uzavírá, že obecné soudy napadenými rozhodnutími porušily zásadu subsidiarity trestní represe, a tím i ústavní princip *nullum crimen sine lege* zaručený čl. 39 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 5. listopadu 2019

Vojtěch Šimíček
předseda senátu

Právní věty:

I. Zásada subsidiarity trestní represe je obecnou trestní zásadou, kterou orgány činné v trestním řízení, a v poslední instanci soudy, musí mít na paměti v každém trestním řízení. Především u méně závažných trestných činů je pak třeba zvlášť pečlivě zvažovat, zda není namístě uplatnění této zásady, tedy zda je skutečně nezbytné postihovat dané protiprávní jednání jako trestné. Tato úvaha poté musí být přesvědčivě zahrnuta také do odůvodnění rozhodnutí soudu o vině trestným činem, jinak může dojít k porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod s ohledem na nedostatečnou kvalitu rozhodnutí, jímž je dotčená osoba shledána vinnou trestným činem. Uvedený požadavek platí tím více v případech, kdy je v trestním řízení stíháno jednání, jež má soukromoprávní základ (porušuje práva vyplývající ze soukromoprávních předpisů nebo jimi chráněná), a kdy se nabízí uplatnění odpovědnosti a ochrana proti tomuto jednání prostředky soukromého práva. V takových případech musí soudy odpovídajícím způsobem odůvodnit, proč ony prostředky soukromého práva nejsou v konkrétním případě dostatečné a efektivní. Pokud takové důvody nejsou dány, není uplatňování trestní odpovědnosti přípustné, ale rozporné s čl. 39 Listiny.

II. Trestný čin pomluvy měl být vyhrazen pouze pro výjimečné případy těch nejzávažnějších jednání a zásahů do osobnostních práv (cti a dobré pověsti jednotlivce), které nelze plně zhojit soukromoprávními prostředky. To naznačuje i samotné zákonné vymezení tohoto trestného činu, zahrnující požadavek „značné míry“ ohrožení vážnosti dotčené osoby u spoluobčanů, respektive hrozící „vážné újmy“ dotčené osoby. Tento požadavek je výrazem principu *ultima ratio* a takto je nutno jej také vykládat a používat. Jako trestný čin pomluvy lze tak kvalifikovat a stíhat pouze takové protiprávní jednání, které nelze dostatečně napravit prostředky soukromého práva, tj. zejména prostřednictvím přiměřeného zadostiučinění (vedle zadržovacího a odstraňovacího nároku); neboli takové protiprávní jednání, při němž došlo k tak závažnému porušení (ohrožení) chráněného zájmu, které se již vymyká možnosti řešení pouze v rámci soukromého práva. To je přitom třeba hodnotit na základě všech okolností konkrétního případu, nikoli jen na základě náhledu samotného poškozeného na to, jestli by pro něj přiměřené zadostiučinění za utrpěnou újmu, vedle případného upuštění od deliktního jednání nebo odstranění jeho následku, bylo dostatečnou satisfakcí a nápravou. Naopak bude záležet mimo jiné na sféře lidského života, do níž bylo deliktním jednáním zasazeno. Úvahy o nedostatečnosti uplatnění soukromoprávní odpovědnosti a neaplikovatelnosti subsidiarity trestní represe budou namístě zejména v případě zásahů do nejintimnější osobní sféry jednotlivce či obdobně silně zraňujících zásahů, oproti zásahům v podnikatelském prostředí, působení v němž má za cíl primárně zisk, a kde tak zpravidla bude postačovat náprava poskytovaná prostředky soukromého práva.